

נשיקה — מי לימא פליג רבין? האם הכרח הוא לומר שרבין האומר בשם רבי יוחנן שהעראה זו הכנסת עטרה חלוק על שמואל האומר שהעראה זו נשיקה? כי יש לומר: מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, כדמפרש ואזיל.

נשיקה — מי לימא פליג רבין? האם הכרח הוא לומר שרבין האומר בשם רבי יוחנן שהעראה זו הכנסת עטרה חלוק על שמואל האומר שהעראה זו נשיקה? כי יש לומר: מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, כדמפרש ואזיל.

ומפרשינן: לא מוכרח הוא שחלוקים הם. כי יש לומר:

מנשיקה ועד הכנסת עטרה — "העראה" קרי לה.

כלומר: שמואל שאמר "העראה זו נשיקה" נקט את הכניסה הפחותה ביותר, לומר שגם היא נקראת "העראה".

ואילו רבין, שאמר "העראה זו הכנסת עטרה", נקט את הכניסה המרובה ביותר שעדיין נקראת העראה ולא גמר ביאה.

כי אתא רב שמואל בר יהודה אמר משמו של רבי יוחנן:

העראה — זו הכנסת עטרה.

גמר ביאה — גמר ביאה ממש.

א-11 **מכאן ואילך, מהכנסת עטרה ולחוץ, אינו אלא נשיקה, ופטור עליה.**

והוא ודאי פליג אדשמואל.

הקדמה:

א. יש כמה חילוקי דינים בין אשה ארוסה לאשה נשואה:

הבעל יורש את אשתו רק אם מתה לאחר שנשא אותה, ולא אם מתה כשהיא ארוסה.

ואם היה הבעל כהן, הוא אינו מיטמא לה כשמתה כשהיא ארוסה, אלא רק אם מתה לאחר שנישאת לו.

ובהיותה ארוסה, הוא אינו מיפר נדריה לבדו [כמו בזמן נשואיה], אלא בשותפות האב.

ב. בת ישראל המאורסת לכהן, אינה אוכלת בתרומה בשביל בעלה הכהן, אלא אם כן נישאת לו.

ואף שמן התורה היא מותרת לאכול בתרומה משעת אירוסייה לכהן, שהרי אמרה תורה "וכהן כי יקנה נפש קנין כספו — הוא יאכל בו", והארוסה, כיון שנתקדשה לו בכסף או בקידושין אחרים, הרי היא "קנינו", היא ראויה מן התורה לאכול בתרומה —

אלא, שגזרו חכמים, שלא תאכל בת ישראל

ומבאר הגמרא את מה ששנינו שאף כשעשה ביאות גרועות, בשוגג או באונס הרי זה "קנה". ונתבאר הטעם בסוגיא לעיל, ממה שנאמר בפרשת יבום "יבמה יבוא עליה", ללמד שבין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון הרי זה קנה.

1. ביארו התוספות שאין סוגייתנו דנה בהעראה כלל, ואין הסוגיא עוסקת אלא בענין "קנה", שאמור גם על ביאת שוגג ומזיד, אונס ורצון. וכן נראה מדברי רש"י, וכמו שכתב בקרן אורה; וראה דברי התוספות בשם הירושלמי, ומשמע שהירושלמי מפרש נידון סוגייתנו גם לענין העראה, ובדברי הראשונים בזה.

ממנה זיקת אחיות, שנאמר "והיתה לו לאשה", ודרשינן: "לו לאשה", רק לאח הזה שמייבמה תחילה תהיה לו לאשה, ולא "לאחיו לאשה", מלמד הכתוב כי משעה שנהייתה לו [ליבם] לאשה, שוב לא תהיה לאחיו האחר לאשה [חוץ מאשר אם ימות האח המייבם ללא בנים, שאשו היא נופלת ממנו ליבום].

השלישי, לפטור צרתה מן היבום, דכתיב "וענתה ואמרה: ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו". ודרשינן: בית אחד הוא בונה, ואינו בונה שני בתים.

הדברים "שאינם מפורשים בפרשה", הם:

כל הדברים שנוהגים בכל אשה. שהרי היבם קונה אותה להיות לו כאשתו הנשואה לכל דבר, שנאמר "ולקחה לו לאשה", מלמד הכתוב, כיון שלקחה, הרי היא נעשית כאשתו הנשואה לכל דבר, שהוא קונה אותה –

ליורשה, ליטמא לה [אם הוא כהן], להפר נדריה, ולהאכילה בתרומה.

ד. יש חילוק בין הדברים שנאמרו בתורה בפירוש בפרשה, לבין הדברים שלא נאמרו בה בפירוש, לגבי קנין היבם ב"ביאה גרועה", שאינה קונה אותה ליבם קנין גמור, וכפי שיבואר.

לגבי הדברים שנכתבו בפירוש בפרשה, מועיל קנינו של היבם אפילו בביאה גרועה [למרות שאינה קונה בה קנין גמור כמו נישואין].

כי הדברים שנכתבו בתורה בפירוש, אין בהם אלא העמדת היבם במקומו של הבעל,

בתרומה עד שתינשא לכהן, אך לא בומן אירוסייה.

ובטעם גזירתם, נחלקו אמוראים [בכתובות נו ב]:

לדעת עולא, גזרו עליה שלא תאכל בתרומה משום החשש שמא ימזגו לה כוס יין של תרומה בהיותה בבית אביה [הישראל], והיא תשקה מהיין של תרומה, בטעות, לאחיה ואחותה, לפי שעדיין בבית אביה היא, ובני משפחתה ישראלים הם.

ואילו לדעת רב שמואל בר יהודה, גזרו חכמים שלא תאכל הארוסה לכהן בתרומה משום החשש שמא יימצא בה "סמפון" [מום] המבטל את הקידושין למפרע, ונמצא שהיא זרה האוכלת תרומה.

ג. היבם הבא על יבמתו ביאה גמורה, הרי הוא קונה אותה קנין גמור, הן לענין הדברים המפורשים בפרשת יבום והן לענין הדברים שאינם מפורשים שם:

"הדברים המפורשים בפרשה" של יבום, הם:

האחד, קנין היבם ביבמתו לירש בנכסי אחיו.

דכתיב בפרשת יבום "והיה הבכור אשר תלד – יקום על שם אחיו", ולמדו מכאן שהיבם קם על שם אחיו לנחלה.

השני, לפטור את יבמתו מן היבום [שאם אחר כך מת היבם, ויש לו בנים מאשה אחרת, אין היא זקוקה ליבום מחמתו, והרי זו מותרת לשוק, או אם פטרה בגט אינה צריכה חליצה, כי על ידי ביאתו פקעה

בפרשת יבום [אשר בה ריבתה התורה "יבמה יבוא עליה", לרבות ביאה גרועה], ובין דברים שאינם כתובים בפירוש באותה פרשה.

ושמואל אמר: הואיל וריבתה התורה ביאה גרועה דוקא בפרשת יבום, הרי זה לא קנה בכיאה גמורה אלא רק לאותם דברים האמורים בפירוש באותה פרשה של יבום, ואלו הן:

לירש בנכסי אחיו, ולפוטרה מן היבום, וכן לפטור צרתה מן היבום.

ומביאה הגמרא שתי לשונות בפירוש מחלוקתם של רב ושמואל, ומבארת את החילוקים שבין רב ושמואל לפי שתי הלשונות לענין אכילת תרומה, שהיא אינה כתובה בפירוש בפרשה [ואין התרומה אלא פרט המלמד על הכלל כולו].

א. לפי לשון ראשון:

דעת רב: גם אם בא עליה היבם ביאה גרועה, היא נעשית אשתו גמורה לכל דבר, כאילו יבמה בכיאה גמורה.

דעת שמואל: אף שלא ריבתה התורה אלא את הדברים הכתובים בפרשה בפירוש, מכל מקום, כל הדברים הדומים להם בעניינם, שאין בהם העדפת כוחו של היבם על כוחו של הבעל, הרי הם נלמדים מן הדברים האמורים בפרשה, שיהיו כמוהם. והוא קונה אותה לענין דברים אלו אף בכיאה גרועה.

ולפיכך, לענין אכילת תרומה, שאינה כתובה

ואין בהם חיזוק כוחו של היבם ביבמתו מעבר לכוחו של הבעל המת באשתו, ולכן הם שייכים גם בכיאה גרועה, שאינה קונה קנין גמור.

אך הדברים שלא נכתבו בתורה בפירוש, אינם שייכים בכיאה גרועה, שאינה קונה אותה בקנין גמור, היות והדברים שאינם מפורשים נכללים בפסוק "ולקחה לו לאשה", שהוא קנין נישואין גמור.

ולכן, אם עשה בה היבם ביאה גרועה, שאינה עושה אותה כנשואה לו, אלא לכל היותר כארוסה, לא ינהג בה כדין נשואה, ולכן לא יטמא לה אם הוא כהן, ולא יפר לה נדריה אלא בשותפות עם אביה, ולא יאכילנה בתרומה אם היא בת ישראל לכהן.

שהרי אם לא היתה היבמה נשואה לבעלה המת, אלא רק ארוסה לו, אין לו לארוס בה כח לענין דברים אלו. ואם ינהגו הדברים הללו ביבם אפילו בכיאה גרועה, שאינה קונה קנין גמור, נמצאת מעדיף את כוחו של היבם בה, יותר מאשר היה לו לבעל, שהיבם בא מכחו.

ה. סוגייתנו עוסקת בכיאות הגרועות שאמרו במשנה שהן מועילות לקנות אותה, והיא דנה עתה לגבי אלו ענינים הוא קונה אותה אף בכיאה גרועה.⁽²⁾

והוינן בה: **מאי "קנה"**, לאיזה ענין הוא קונה אותה בכיאה גרועה?

רב אמר: קנה על ידי ביאה גרועה לכל דבר, בין אותם הדברים שכתבה אותם התורה

2. בקרן אורה נסתפק, אם מחלוקתם של רב ושמואל היא גם כשהיבם בעל אותה מרצונו,

בפרשה, תהיה מחלוקתם של רב ושמואל כך:

אם נפלה לו ליבום מן הנשואין של אחיו הכהן, לדברי הכל – ואף לשמואל – אכלה היבמה בתרומה, שהרי אין כאן העדפת היבם על בעלה המת שהוא בא מכוחו, דהא הוה קאכלה מעיקרא [הואיל ואכלה בתרומה אף כשהיתה אצל בעלה המת], והרי היא נלמדת מהדברים הכתובים בפרשה.

כי פליגי רב ושמואל – כשנפלה לו ליבום מן האירוסין קודם שנשאה אחיו, ולא היתה אוכלת תרומה ברשותו של בעלה, שהרי הארוסה אינה אוכלת בתרומה מגזירת חכמים:

רב אמר: אוכלת בתרומה, דהא רבי רחמנא, שהרי ריבתה התורה ביאת שוגג כמזיד [כלומר, שוגג ומזיד⁽³⁾], והרי היא קנויה לו לכל דבר, ואוכלת בתרומה כשאר הנשואות.

ושמואל אמר: כי רבי רחמנא⁽⁴⁾ שקונה היבם את יבמתו אפילו בביאה גרועה, זה רק לאוקמיה ליבם במקום הבעל המת.

אבל לאלומי, לחזקו ולהעדיפו ליבם יותר מן הבעל המת – לא אמרה תורה שיקנה.

והרי כשהיתה אצל הבעל היא לא היתה אוכלת בתרומה.

והוא הדין לענין שאר דברים שאינם כתובים בפרשה, לא נחלקו בהם רב ושמואל אלא כשנפלה לו ליבום מן האירוסין, אבל כשנפלה לו מן הנשואין שווה כוחו לכוחו של הבעל בה, לכל דבר, אף לשמואל.⁽⁵⁾

ואזרא והולך שמואל לטעמיה. דאמר רב נחמן אמר שמואל:

כל שהבעל הכהן מאכיל בתרומה, הרי היבם אף הוא מאכיל, אפילו כשבעל ביאה גרועה.

וכל שאין הבעל מאכיל, אף יבם שבעל ביאה גרועה אינו מאכיל.

א. חרש [אדם שאינו שומע ואינו מדבר, ואין לו דעת] שקידש אשה, אין קידושו קידושין מן התורה, כיון שאין לו דעת. ואולם, חכמים תיקנו לו אירוסין ונשואין.

ורק האשה היא שהיתה אנוסה או שוגגת.

3. כתב המאירי: זה שאמרו בסוגיא זו "שוגג כמזיד", לאו משום שבמזיד פשיטא לן יותר משוגג, שהרי "מזיד" גם הוא ביאה גרועה, שלא מכיון בה לאישות, אלא כדי להשוותם להדדי איתמר, כמו שנאמר [ישעיה כד ב]: "והיה כעם ככהן, כעבד כאדוניו, כשפחה כגברתה", דהיינו, בין ביאת שוגג ובין ביאת מזיד מהני ביבמה להאכילה בתרומה.

4. כתב המאירי: והא דקאמר "רבי רחמנא" לאו דוקא, דהא דבר תורה ארוסה אוכלת בתרומה, אלא הכי קאמר: הא דרבי רחמנא שוגג כמזיד, לענין תרומה מיהא, אנן מוקמינן לה לאוקומה במקום בעל.

5. הסוגיא נתבארה כפי שיטת התוספות והריטב"א, הסוברים שלענין דין ירושה, טומאה, והפרת נדרים דינה הוא כאכילת תרומה לענין סוגייתנו. אולם הקרן אורה הביא בשם הרמב"ן והרשב"א ובשם הבית יוסף בשיטת הרמב"ם,

כי גזרו חכמים על נשואי חרש — שקידש בשעת פקחותו — שלא יאכילוה בתרומה, בגלל חרש שקידש בשעת חרשותו ונשא בשעת חרשותו, שקידושין אלו אינם מאכילים את האשה בתרומה.⁽⁶⁾

ואם מת החרש לאחר שכנסה, ונפלה לפני יבם חרש, ובא עליה החרש, הרי זו אוכלת בתרומה מכח יבמה הכהן, שהרי ביאת חרש ביבמתו אינה פחותה מביאה גרועה שהיא קונה, ונעשית נשואה.

ובזו, יפה כח היבם מכח הבעל, שהבעל אין בכחו להאכיל עקב חרשותו, ואילו היבם — חרש כמותו — הרי הוא מאכילה בתרומה.

ומקשה הגמרא:

בשלמא לרב, הסוכר שביאה גרועה ביבמה קונה לכל דבר, הרי נחיא שאוכלת היא אצל היבם על ידי ביאה גרועה, אף שאצל הבעל לא היתה אוכלת.

אלא לשמואל, הסוכר שביאה גרועה אינה מאכילה בתרומה, כאשר אצל הבעל לא היתה אוכלת, הרי קשיא מברייטא זו, כי אצל הבעל — שכנסה כשהוא חרש — לא היתה אוכלת בתרומה, ואיך יאכילנה היבם החרש בביאתו הגרועה יותר מהבעל שהיא באה מכחו?

ב. כהן חרש שקידש אשה בת ישראל, אין האשה אוכלת בתרומה, שהרי מן התורה אין קידושיו קידושין, ואסורה לאכול בתרומה, ולא תיקנו חכמים קידושין לחרש להקל מדברי תורה.

ג. ביאת חרש שאין לו דעת ביבמתו, הרי היא קונה, הואיל וביבום אין צריך דעת ואפילו באונס הוא קונה.

ואולם, לא תהא ביאת החרש עדיפה משאר הביאות הגרועות, שנחלקו בקנינן רב ושמואל, ולכן קנין החרש ביבמתו תלוי במחלוקת רב ושמואל.

מיתיבי מברייטא, ששנינו בה: **בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן פקח** — שמן התורה מותרת היא לאכול בתרומה, ומגזירת חכמים אינה אוכלת — **ולא הספיך הכהן לכונסה עד שנתחרש**, ואחר כך כנס, הרי זו אינה אוכלת בתרומה.

ואף שמן התורה ראויה היא לאכול כבר משעת אירוסיה, שהיו בשעה שהיה פקח, ועכשיו שכנסה, הרי שוב לא שייכת גזירת חכמים שאסרו את הארוסה בתרומה משום שמא תשקה לאחיה ולאחותה, שהרי הכניסה לחופה, והיה לנו להתירה —

מכל מקום, היא אינה אוכלת בתרומה.

ועתה הכניסה לחופה ואין לגזור בה שמא תשקה.

והרשב"א הוסיף: כיון שנכנסה לחופה, ליכא לא משום דעולא [גזירה שמא תשקה לאחיה ולאחותה], ולא משום סימפון, דהשתא [שהוא חרש] מאי איכפת ליה בסימפון, ואי משום שמא יתפקח ויטעון טענת סימפון — מילתא דלא

המפרשים סוגייתנו לענין תרומה בלבד. ולשון רש"י נראה יותר כשיטה זו. ואף התוספות עצמם בסוטה כד ב ד"ה דהאמר, אינם מפרשים כדבריהם בסוגייתנו.

6. ברש"י ד"ה קסבר, ביאר הטעם שמעיקר הדין היה לה לאכול אחר נישואי חרש, היות

אמר לך שמואל: אימא הכי [כמו: חסורי מחסרא, והכי קתני⁽⁷⁾]:

בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן פקח, ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש, אינה אוכלת בתרומה, וכפי שנתבאר.

כנס אותה הפקח, ואחר כך נתחרש – הרי זו אוכלת.⁽⁸⁾

מת אותו חרש שנתחרש אחר נישואיו, ונפלה לפני יבם חרש, הרי זו אוכלת, כיון שאף אצל בעלה היתה אוכלת, ולפיכך מועילה ביאתו הגרועה של היבם החרש להאכילה בתרומה.

ואם תאמר, כיון שאף אצל הבעל היתה אוכלת, מאי "בזו יפה כח היבם מכח הבעל" שאמרו בברייתא, והרי אף אצל הבעל היתה אוכלת!?

לא תיקשי, כי אכן יפה כחו מכח הבעל.

שאלו אצל בעל חרש מעיקרא [מתחילה קודם שנשאה] לא אוכלת, ואילו יבם אפילו כשהוא חרש מעיקרא, אוכלת.

ב. לפי הלשון השני:

ואיכא דאמרי לבאר מחלוקת רב ושמואל, והנפקא מינה ביניהם היא לענין תרומה, שאינה כתובה בפרשה:

לדעת שמואל אין ביאה גרועה קונה אלא לענין דברים האמורים בפרשה, ולא משום שדברים אלו הם העמדת הבעל במקום היבם, אלא אף דברים דומים שאינם העדפת היבם על הבעל, כל שאינם כתובים בפרשה – אין ביאות גרועות מועילות לקנותה לענין זה.

ואדרבה, אף רב, שנחלק על שמואל, ואמר ש"קנה לכל", מודה הוא שאין ביאה גרועה מועילה להעדיף את היבם על הבעל. אלא שאינו מודה לשמואל באותם דברים שאינם כתובים בפרשה ואינם העדפת הבעל על יבמתו.

ולפיכך, בתרומה, שאינה כתובה בפרשה, תהיה מחלוקתם באופן זה:

כשנפלה האשה ליבום מן האירוסין, דברי

ממומה, או שאינו מקפיד בשעה שנודע לו, אין גוף המום מבטל את הקדושין.

7. כן מבואר ברש"י לקמן ד"ה מתרץ לה.

אבל הריטב"א פירש: לאו למימרא דחסורי מחסרא, דאם כן הוה אמרינן הכי בהדיא, אלא פרושי מפרש, דכי קתני סיפא מת ונפלה לפני יבם אוכלת, הכי קאמר: שאם כנסה ומת ונפלה לפני יבם אוכלת, ולא חשבינן מיתתו כאילו לא הספיק לכונסה.

8. עיין בריטב"א בהערה לעיל.

שכיחא היא, ובמילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן! וכוונתו לבאר, שאף חרש, שאין לו דעת לבודקה ביד קרובותיו, כיון שנשאה, הרי היא אוכלת בתרומה מעיקר הדין.

וכעין זה בתוספות ישנים: יש לומר, טעמא מאי קדושי טעות הוה כשנמצא בה מום, משום דאימר אם היה יודע שכן הוא, לא היה מקדשה. וזה החרש לא היה לו דעת להקפיד בדבר, ולא חיישינן שמא יתפקח וימצא סימפון.

ולמדו אחרונים מדבריהם, שאין הסמפון מבטל את הקדושין אלא כשנודע לו שהיה בה מום והוא מקפיד על כך, אבל אם לא נודע לו

הכל — ואף לרב — לא אכלה.

דהא לא אכלה בחיי בעל, ונמצא אתה מעדיף את היבם על הבעל, ואף לרב אינו קונה.

וכן לא יקנה לדעת רב, בכל שאר הדברים שאינם אמורים בפרשה. דהיינו, ליורשה, ולהיטמא לה, ולהפר נדריה, שהרי כל אלו הם העדפת היבם על הבעל.

כי פליגי — כשנפלה מן הנשואין:

רב אמר: אוכלת. כיון דהא הות אכלה מעיקרא!

ואף שאינה כתובה בפרשה בפירוש, הרי הוא קונה אותה גם לענין זה, כיון שאיננו באים להעדיפו על הבעל.

ושמואל אמר: אינה אוכלת.

היות וכי רבי רחמנא ביאת שוגג כמזיד — לדברים האמורים בפרשה דוקא.

אבל לכל מילי — אף בדבר שאין היבם עדיף על הבעל — **לא** אמרה תורה שיקנה אותה היבם על ידי ביאה גרועה.

ומקשינן מאותה מימרא שהובאה כסיוע ללישנא קמא:

והאמר רב נחמן אמר שמואל:

כל שהבעל מאכיל יבם מאכיל, ולפי דבריך, הרי אף כשהבעל מאכיל אין היבם מאכיל על ידי ביאה גרועה.

אימא: כל ביאה שהבעל מאכיל בה, כלומר:

ביאה טובה שהוא ראוי לקנותה באותה ביאה, כיון שהיא מדעתו ולשם קנין, הרי **יבם מאכיל בה** והיינו ביאה ברצון.⁽⁹⁾

וכל ביאה שאין הבעל מאכיל בה שלא היתה מרצונו ואינו קונה אותה בביאה זו, אף **אין היבם מאכיל בה,** והיינו ביאה גרועה.

מיתיבי מאותה ברייתא שנזכרה לעיל:

בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן פקח, ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש, אינה אוכלת אשתו בתרומה.

כנסה החרש ומת ונפלה לפני **יבם חרש,** הרי זו **אוכלת;** ובזו **יפה כח יבם מכח בעל.**

ולפי פשטות הברייתא תיקשי ממנה בין לרב ובין לשמואל; שהרי מבואר בה שהיבם מאכיל את יבמתו בתרומה אף כשלא האכילה הבעל, נמצאנו מעדיפים את היבם על הבעל, ובזו אפילו רב מודה שאין ביאה גרועה קונה.

בשלמא לרב לא תיקשי, כי הוא מתריץ לפי שיטתו בלישנא בתרא, **בדתריץ** שמואל הך ברייתא **מעיקרא** [לפי לישנא קמא].

והיינו, שחסורי מחסרא, והכי קתני:

בת ישראל פיקחת שנתארסה לכהן פיקח, ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש, אינה אוכלת בתרומה.

כנס אותה הפקח ואחר כך נתחרש, הרי זו אוכלת.

ואם מת אותו חרש שנתחרש אחר נישואיו,

9. כתב הרשב"א: כל ביאה שהבעל מאכיל בה: פירוש, לאו מאכיל על ידי ביאה לחוד קאמר

ונפלה לפני יבם חרש, הרי זו אוכלת, כיון שאף אצל בעלה היתה אוכלת, ולפיכך מועילה ביאתו הגרועה של היבם החרש להאכילה בתרומה.

ומה שאמרה הברייתא "בזו יפה כח היבם מכח הבעל", כונתה לומר, דאילו בעל חרש מעיקרא לא אוכלת, ואילו יבם חרש מעיקרא, אכלה.

אלא לשמואל, הסובר שלעולם אין היבם מאכיל את אשתו בתרומה אם בא עליה ביאה גרועה, הרי **קשיא** ברייתא זו.

שעל כל פנים, מבואר בה, שיש פעמים שבו מאכיל החרש את יבמתו בתרומה.

ומסקינן: אכן **קשיא** מברייתא זו לשמואל, לפי הפירוש השני בדבריו.

א. בת ישראל שניסת לכהן, ומת בעלה הכהן, הרי היא חוזרת לדינה הקודם כישראלית, ואינה אוכלת עוד בתרומה.

ב. אמרה תורה "וכהן כי יקנה נפש קנין כספו, הוא יאכל בו. ויליד ביתו, הם יאכלו בלחמו". ודרשו חכמים שכאילו אמר הכתוב: "ויליד ביתו – הם יאכלו בלחמו". ומכאן למדו, כי בת ישראל שיש לה בן

מכהן, אפילו נולד הבן מהכהן דרך זנות [ואפילו שהיה הבן פסול, ואינו כהן], הרי היא אוכלת בתרומה בגלל זרעו של הכהן ממנה.

ג. ואם מת הבן, הרי היא חוזרת לדינה כישראלית, ואסורה לאכול בתרומה.

תנו רבנן: בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן פקח, ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש – אינה אוכלת בתרומה.

וכפי שנתבאר הטעם לעיל, שגזרו חכמים על נשואי חרש שלא יאכילו בתרומה, בגלל קידושי חרש.

ואם נולד לה בן מבעלה הכהן, הרי זו **אוכלת**, בשביל בנה.

ואם מת הבן, והאב קיים –

רבי נתן אומר: הרי זו **אוכלת** עתה הלאה בתרומה [על אף שמת הבן], בשביל בעלה.

וחכמים אומרים: אינה אוכלת, שהרי מת בנה שהולידה מהכהן, ובעלה החרש אינו יכול להאכילה בתרומה.

והוינן בה: **מאי טעמא דרבי נתן**, האומר

שהרי אין ביאה עושה נישואין אלא אירוסין, ואין ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה.

אלא הכי קאמר: כל ביאת אירוסין שהבעל מאכיל בה על ידי חופה [כלומר: שהיא ביאה מרצון] יבם מאכיל בה [וכן פירשו התוספות].

אי נמי: כגון שהכניסה לחופה ובא עליה לשם קדושין, שבביאה זו נעשית נשואה ומאכיל בה.

ולי נראה שאין צריך לכל זה, דכיון דביאת קדושין מן הדין מאכלת דדבר תורה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה, אף על פי שאסרוה חכמים עד שתכנס לחופה, מכל מקום ביאה מעולה היא הראויה להאכיל בבעל.

והכי קאמר: כל ביאה מעולה שקונה בבעל וראויה להאכיל בה אף ביבם מאכיל בה.

ורש"י כתב ליישב לשון הגמרא: כל ביאה שהבעל מאכיל, כגון ביאת חופה.

אי הכי, שמכח בעלה היא אוכלת: **נולד לה בן** — למה לי?

הרי במציעתא אמרינן "נולד לה בן אוכלת", ומשמע, שאם לא נולד לה בן היא אינה אוכלת, ואף רבי נתן מודה בכך, ולא אמר אלא שאם מת הבן היא גם אוכלת. ולדברך, כל זה למה לי?!

ומשנינן: לעולם לרבי נתן הרי היא אוכלת אף בלא שנולד לו בן. ומה שאמרו בברייתא "נולד לה בן הרי זו אוכלת" — **משום רבנן** אמרו כן, כי לדעתם קודם שנולד לה בן אינה אוכלת.

ותמהינן: ולפלוג **רבי נתן עלייהו ברישא** [יחלוק רבי נתן כבר ברישא], על מה שאמרו: בת ישראל שנשאה חרש אינה אוכלת!

ומשנינן: **שביק המתין להו רבי נתן לרבנן**, עד **דמסיימי מילתייהו**. וחדר, **פליג עלייהו** [המתין רבי נתן לחכמים עד שיסיימו דבריהם, וחיוה את דעתו שהוא חולק עליהם בכל דבריהם].

ומקשינן: **אי הכי** — כדברך, שרבי נתן חולק על כל דברי רבנן מתחילתם — **ליתני** התנא של הברייתא את דברי רבי נתן בסוף הברייתא, וכך היה לו לומר:

בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן פקה, ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש, אינה אוכלת, ואם נולד לה בן אוכלת; **מת הבן אינה אוכלת**, דברי חכמים.

שהיא ממשיכה לאכול בתרומה גם לאחר מות בנה? והרי כיון שמת הבן, ושוב אינה יכולה לאכול בשבילו — למה תאכל עכשיו בשביל בעלה החרש, שאינו יכול להאכיל?

אמר רבה: הואיל שכבר אכלה מקודם בשביל בנה, הרי היא ממשיכה עתה לאכול בגלל בעלה הכהן החרש.

אמר ליה אביי: אלא מעתה, שאתה אומר ש"הואיל שכבר אכלה" הרי היא ממשיכה ואוכלת בגלל בעלה החרש, למרות שאין החרש מאכיל בתרומה את אשתו —

וכי תאמר שגם **בת ישראל שניסת לכהן** פיקח, **ומית ליה** [ומת הכהן], אף היא תיכול בתרומה, כיון **שכבר אכלה** בהיותה בעבר אשת כהן?

אלא, בהכרח, **כיון דמית ליה הבעל**, **פקע ליה** קדושתיה **מינה** [קדושת בעלה הכהן פקעה מאשתו].⁽¹⁰⁾

הבא נמי, **כיון דמית ליה הבן** — **פקע** קדושתיה **מינה**, ושוב אינה אוכלת.

אלא, **אמר רב יוסף**, לפרש את טעמו של רבי נתן:

קסבר רבי נתן: נשואי חרש מאכילין בתרומה.

ולא גזרינן נשואי חרש אטו קדושי חרש, ולפיכך אוכלת היא גם לאחר שמת הבן, והאב קיים.

אמר תמה ליה אביי לרב יוסף:

10. ראה לקמן נז א, בענין "שכבר אכלה", ובמה שדקדק שם הקובץ הערות הובא לקמן בהערה.

מלמד הכתוב הזה על איסור לאו לבעל, להשאיר תחתיו אשה שזינתה ונטמאה תחתיו.⁽²⁾

ג. שלש פעמים נכתבה המילה "ונטמאה" בפרשת סוטה.

ודרשו חכמים: טומאה אחת לאוסרה לבעלה, טומאה אחת לאוסרה על הבעל לעולם, וטומאה אחת לפוסלה לאכילת תרומה ולהנשא לכהונה.

ד. אשת ישראל שנאנסה תחת בעלה, אינה נאסרת לו, שהרי אמרה תורה "והיא לא נתפשה", מלמד הכתוב שאם היא "נתפשה", שנבעלה באונס, היא לא נטמאת לבעלה.

ה. אשת כהן שנאנסה, נחלקו שתי לשונות בגמרא להלן, האם היא אסורה לבעלה הכהן.

הטעם לאיסור הוא, משום שאמרה תורה באשת ישראל "והיא לא נתפשה", ומשמע היא בלבד, ולא אחרת, אינה נאסרת לבעלה אם היתה אנוסה. להוציא אשת כהן, שנאסרת לבעלה אפילו אם נתפשה ונבעלה באונס.

וכמו כן, לפי הצד הזה, נאסרת גם אשת ישראל שנאנסה תחת בעלה, לכהן, שאם ימות בעלה הישראל היא אסורה להנשא לו מדין זונה.

ו. כל העריות שנבעלו, הרי הן נעשות "זונה", ופסולות לכהן.

רבי נתן אומר: הרי היא אוכלת, ויתפרשו דברי רבי נתן על כל האמור בכרייתא.

ומסקינן: אכן קשיא.

אמר רב עמרם: הא מילתא דבר זה [דלהלן] אמר לן רב ששת.

ב-11 ואנהרינהו לעיינין ממתניתין, ממשנתנו הביא ראיה לדבריו, והאיר רב ששת [שהיה בעצמו סגי נהור], את עינינו בהבנת המשנה:

א. אשת ישראל שזינתה ברצון תחת בעלה – נאסרת לו.

שנאמר בפרשת נשא "איש איש כי תשטה אשתו, ומעלה בו מעל. ושכב איש אותה שכבת זרע, ונעלם מעיני אישה, ונסתרה והיא נטמאה, ועד אין בה, והיא לא נתפשה", והיינו, שזינתה ברצון ולא באונס.

"והיא נטמאה" – מלמד הכתוב שהיא טמאה לבעלה, לאסור אותה עליו כאשר זינתה מרצונה.⁽¹⁾

ב. כתבו הראשונים בסוגייתנו, שיסוד איסור סוטה לבעלה הוא משום "זונה", "אשתו זונה, אסורה לכל אדם, כשם שאסורה זונה דעלמא לכהן" [לשון הריטב"א, וראה גם ברשב"א].

ועוד אמרה תורה בפרשת מחזיר גרושתו, לאחר שנישאת לאחר:

"לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה, לשוב לקחתה אחרי אשר הוטמאה".

2. לעיל נדרש הפסוק הזה [בדף יא ב], אף על אשה שנסתרה וספק אם נטמאה, וכל שכן אם ודאי נטמאה.

1. א. הכתוב מדבר באשה שנסתרה, וספק אם נטמאה, וכל שכן אם בודאי זינתה.